

بن ابی طالب طبرسی؛ «الاربعون حديثاً في فضائل السيدة فاطمة»، از نجم الدين شريف عسکری، و دهها کتاب ديگر اشاره کرد.

استاد علی محمد علی دخیل می گوید: «کتابخانه عمومی علمین در نجف به سال ۱۳۸۷ ه. ق از کسانی که در مورد فاطمة زهرا کتاب یا مقاله ای نوشته اند، فراخوانی داده و این جانب حدود ۳۰۰ کتاب که درباره ایشان نوشته شده بود، جمع کردم.^۱»

۱. فاطمة الزهراء، از سلسله اعلام النساء (۳)، علی محمد علی دخیل، مؤسسه اهل البيت بیروت، ص ۱۴۸.

در طول تاریخ همواره کتابهای متعددی درباره یگانه گوهر عالم هستی و سر مستتر الهی فاطمة زهرا نوشته شده است که از آن جمله، می توان از کتب عامه به: «اتحاف السائل بما لفاطمة - رضی الله... عنها - من الفضائل»، از محمد حجازی شافعی؛ «الثغور الباسمة فی مناقب السيدة فاطمة»، از جلال الدین سیوطی؛ «فضائل فاطمة الزهراء»، از حاکم نیشابوری، و از کتب شیعیان به: «الروضه الزهرا فی مناقب فاطمة الزهراء»، از محمد بن احمد خزاعی؛ «فضائل الزهراء»، از احمد بن علی

عبادت شد و عظمت این منقبت آنجا روشن می‌شود که حضرت موسی علیه السلام نیز برای آوردن تورات مأمور به چهل روز عبادت شده بود. اگر چه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برای آوردن قرآن مدتی را در غار حرا معتکف بود، ولی برای ایجاد فاطمه علیها السلام مأمور به چنین عبادت طولانی گردید.

علامه مجلسی روایت می‌کند که «روزی پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در سرزمین ابطح نشسته بود و با او عمار و منذر بن ضحاصح و ابوبکر و عمرو عباس بودند. علی علیه السلام هم در آن جمع بود که جبرئیل به صورت اصلی بر حضرت نازل شد و عرض کرد: خدا به تو سلام رسانده، می‌فرماید که باید چهل روز از خدیجه دوری کنی... پس چون چهل روز به پایان رسید، جبرئیل نازل شد و گفت: خدایت سلام می‌رساند و می‌فرماید: خود را برای هدیه و تحفه‌ای آماده کن. حضرت فرمود: آن تحفه چیست؟ در جواب گفت: از این تحفه خبری ندارم. بعد از آن، میکائیل فرود آمد و با او طبقی بود و

و این از کثرت کتبی که در مورد این بانوی یگانه نوشته شده، خیر می‌دهد.

در این مقاله می‌کوشیم تا به قدر وسع، هشت منقبت از مناقب بسیار آن حضرت را به رشته تحریر در آوریم، که:

آب دریا را اگر نتوان کشید

هم بقدر تشنگی باید چشید

۱. پیدایش فاطمه علیها السلام

در روایات زیادی به این مطلب اشاره شده که فاطمه زهرا علیها السلام نطفه‌اش از میوه بهشتی تکون یافته است. از آن جمله، روایتی است که در امالی صدوق آمده که امام رضا علیه السلام فرمود: «پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: وقتی به معراج رفتم، جبرئیل دست مرا گرفت و وارد بهشت نمود. پس رطب بهشتی به من داد که آن را خوردم و آن غذا در صلبم به نطفه تبدیل شد. پس چون به زمین آمدم، با خدیجه همبستر شدم و او به فاطمه حامله شد.»^۱

همچنین از مناقب آن حضرت، این است که پیامبر صلی الله علیه و آله برای به وجود آوردن فاطمه علیها السلام مأمور به چهل روز

۱. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۴.

وَجَوَارِحَهَا اِيْمَانًا وَيَقِيْنًا؛^۵ خداوند قلب و جوارح دخترم فاطمه را از ايمان و يقين پر نموده است.» بنابراین، چون خداوند ضعف فاطمه را می دانست، با فرستادن فرشته او را در زندگی یاری می دهد.

ابن صباغ در کتاب خود؛ «الفصول المهمه» از پیامبر ﷺ نقل می کند که فرمود: «كَمُلَ مِنَ الرِّجَالِ كَثِيْرٌ وَلَمْ يَكْمُلْ مِنَ النِّسَاءِ اِلَّا مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ وَآسِيَةُ بِنْتُ مِرْحَمِ اِمْرَأَةَ فِرْعَوْنَ وَخَدِيْجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ وَفَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ ﷺ؛ مردان بسیاری [از لحاظ ايمان] کامل شده اند، اما از زنان تنها مریم دختر عمران و آسیه دختر مزاحم، همسر فرعون و خدیجه دختر خویلد و فاطمه ﷺ دختر محمد ﷺ به کمال رسیدند.» این روایت را مسلم و بخاری و ترمذی نقل نموده اند.^۶

و به خاطر همین منزلت، حضرت

حضرت روزه خود را با طعام درون طبق افطار کرد. بعد از آن، جبرئیل خطاب به پیامبر ﷺ عرض کرد: خداوند به ذات خود سوگند یاد نموده که امشب از صلب تو ذریه ای طیب بیافریند.^۱

گوهر پاک بسبب آنکه نشود قابل فیض

ورنه هر سنگ وگلی لؤلؤ و مرجان نشود

۲. شباهت به پیامبر خدا ﷺ

ام سلمه می گوید: «فاطمه ﷺ شبیه ترین مردم از لحاظ صورت به پیامبر ﷺ بود.»^۲ و عائشه می گوید: «شبیه تر از فاطمه ﷺ در گفتار به پیامبر ﷺ ندیدم.»^۳ و جابر می گوید: «هر گاه فاطمه راه می رفت، به یاد حضرت رسول ﷺ می افتادم.»^۴ پس فاطمه شبیه ترین مردم به پیامبر بود صورتاً و سیرتاً و کلاماً.

۳. ايمان و کمال

در روایتی آمده که ابوذر روزی به خانه علی ﷺ می رود و علی ﷺ را صدا می زند، ولی کسی جواب نمی دهد، در حالی که سنگ آسیا خود به خود در حال چرخش بوده. پس جریان را به حضرت رسول خبر داده و پیامبر ﷺ می فرماید: «إِنَّ اِبْنَتِيْ فَاطِمَةَ مَا لَأَللّٰهُ قَلْبِهَا

۱. همان، ج ۱۶، صص ۸۰-۷۸.

۲. همان، ج ۴۳، ص ۵۵.

۳. همان، ص ۲۵؛ مستدرک حاکم، ج ۳، ص ۱۶۷، ج ۴۷۳۲.

۴. همان، ص ۵۳.

۵. همان، ص ۲۹.

۶. الفصول المهمه، ابن صباغ، نشر دارالأضواء بیروت، ص ۱۲۷.

فاطمه علیها السلام از نخستین کسانی است که به بهشت می‌رود.^۱ در روایتی می‌خوانیم: «أَوَّلُ شَخْصٍ يَدْخُلُ عَلَى الْجَنَّةِ فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ»^۲ اول کسی که وارد بهشت می‌شود، فاطمه دختر محمد صلی الله علیه و آله است.»

۴. علم فاطمه علیها السلام

از دیگر فضائل فاطمه زهرا علیها السلام علم ایشان به آینده و حوادث قبل است. سلمان می‌گوید: «روزی عمار به من گفت: آیا خبر عجیبی به تو بدهم؟ گفتم: آری! عمار گفت: علی بن ابی طالب علیه السلام را دیدم که بر فاطمه وارد شد؛ چون چشم فاطمه بر او افتاد، گفت: اجازه می‌دهی از گذشته و حال و آینده تا روز قیامت خبر بدهم.

عمار می‌گوید: سپس دیدم که امیر مؤمنان علیه السلام به عقب برگشت و به مسجد رفت و خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله رسید. پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: نزدیک بیا یا ابا الحسن! چون نزدیک پیغمبر رسید فرمود: تو می‌گویی یا من بگویم؟ حضرت امیر علیه السلام عرض کرد: حدیث شما و کلام شما بهتر است و آن‌گاه پیامبر صلی الله علیه و آله جریان را بیان نمود... عمار می‌گوید: امیر مؤمنان بعد از آن، از

مسجد خارج شد و من هم با او بیرون رفتم و بر فاطمه وارد شد و حضرت فاطمه علیها السلام از آنچه علی علیه السلام به پیامبر صلی الله علیه و آله گفته بود، خبر داد.^۳

و نیز در روایتی از امام کاظم علیه السلام نقل شده که فرمود: «فاطمه علیها السلام از تمام صحابه داناتر بود، جز از شوهرش.^۴ و مکرر می‌شد که پیامبر صلی الله علیه و آله مردم را به فاطمه زهرا علیها السلام ارجاع می‌داد و او به مردم پاسخ کافی می‌داد، چرا که آنچه را که دیگران نمی‌دانستند می‌دانست.

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله با عده‌ای از اصحاب خود نشسته بودند، رو به اصحاب کرده، فرمودند: «برای زنان چه چیزی بهتر است؟ آنها نتوانستند جوابی بگویند. حضرت علی علیه السلام این خبر را به فاطمه علیها السلام رسانید و آن حضرت پاسخ داد که: شما نگفتید بهترین چیز برای زن آن است که نه مردی او را ببیند و نه او مردی را ببیند؟»
علی علیه السلام این جواب را به رسول

۱. مستدرک حاکم، ج ۳، ص ۱۵۱؛ فاطمة

الزهراء، ص ۲۸.

۲. الفصول المهمة، ص ۱۳۷.

۳. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۸.

۴. زندگانی فاطمه زهرا علیها السلام، حسین عمادزاده،

ص ۱۸۱.

مورد فاطمه زهرا علیها السلام هم صحیح می باشد و باید گفت: «هذه المباحث ما عرفت الآمن كلام هذا الرجل وزوجته» و چه خوب فرمود، مرحوم آیه ... العظمی غروی اصفهانی:

حامل ستر مستمر حافظ غیب مستتر
دانش او احاطه بر دانش ما سوا کند

۵. لباس بهشتی

روزی بعضی از یهودیان خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله رسیده، گفتند: ما حق همسایگی داریم، درخواست می کنیم دخترت فاطمه را به عروسی ما بفرستی تا مجلس جشن ما به قدم آن حضرت زینت گیرد. پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: فاطمه، زن علی بن ابیطالب است و در اطاعت او می باشد. اما آنها اصرار کردند که تو شفاعت کن که علی به او اجازه دهد. بعد از اجازه، یهودیان خود را به هر آنچه از لباسهای خوب و فاخر و جواهرات داشتند، آراستند و گمان می کردند که فاطمه علیها السلام با لباس فقیری می آید و او را استهزاء می کنند؛ اما جبرئیل نازل شد و یک

خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد. حضرت فرمودند: «چه کسی این جواب را به تو گفت؟» عرض کرد: فاطمه علیها السلام. حضرت فرمودند: «راستی که او پاره تن من است.»^۱

و چه بسیار اتفاق می افتاد که زنان مسائل خود را از فاطمه زهرا علیها السلام می پرسیدند.

از ایشان کلمات گویباری هم رسیده که خود بهترین دلیل بر علم و فضل ایشان می باشد؛ خصوصاً خطبه های توحیدی آن حضرت که همسنگ خطبه های توحیدی نهج البلاغه می باشد.

و اگر ابن ابی الحدید در مورد خطبه های توحیدی علی علیه السلام می گوید:

«وَأَعْلَمُ أَنَّ التَّوْحِيدَ وَالْعَدْلَ وَالْمَبَاحِثَ الشَّرِيفَةَ الْإِلَهِيَّةَ مَا عُرِفَتْ إِلَّا مِنْ كَلَامِ هَذَا الرَّجُلِ وَأَنَّ كَلَامَ غَيْرِهِ مِنْ أَكْبَارِ الصَّحَابَةِ لَمْ يَتَضَمَّنْ شَيْئاً مِنْ ذَلِكَ أَصْلاً وَلَا كَانُوا يَتَصَوَّرُونَهُ وَلَوْ تَصَوَّرُوهُ لَدَكْرُوه»^۲ و بدان که توحید و عدل و مباحث شریف الهی جز از کلام این مرد شناخته نشد و بی شک در کلام غیر او از بزرگان صحابه چیزی از اینها اصلاً وجود ندارد و تصور آن را هم نمی کردند. و اگر آن را تصور می کردند، بیان می نمودند.» باید گفت این جملات در

۱. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۵۴.

۲. شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، به تحقیق محمد ابوالفضل ابراهیم، دار احیاء الکتب العربیة، ج ۶، ص ۳۴۶.

لباس بهشتی با جواهرات بی نظیری - که چشم روزگار مانند آن رانندیده بود - با خود آورد و فاطمه علیها السلام آن را پوشید و به مجلس عروسی رفت و زنان چون این منظره را دیدند، به سجده افتاده، مسلمان شدند و به سبب آن بسیاری دیگر از یهودیان هم مسلمان شدند.^۱

۶. مائده آسمانی

نزول مائده آسمانی برای فاطمه علیها السلام مکرر اتفاق افتاده است. در روایتی آمده: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به خانه فاطمه زهرا علیها السلام رفت و وقتی وارد شد، دید چهره فاطمه زرد است. از حال او سؤال کرد. جواب داد: سه روز است که غذا نخورده ایم. پیامبر صلی الله علیه و آله وارد شد و حسن و حسین علیهم السلام را بر پای راست و چپ خود نشانند. بعد از آن علی علیه السلام وارد شد. سپس پیامبر صلی الله علیه و آله رو به آسمان کرد و فرمود: «اللّٰهُمَّ اِنزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ كَمَا اَنْزَلْتَهَا عَلٰى بَنِي إِسْرَائِيلَ؛ ای خدا و آقا و مولا ای من! اینها اهل بیت من هستند. خدایا! پلیدی را از آنها ببر و آنها را حقیقتاً پاک گردان.»

فرمود: «اللّٰهُمَّ وَسَّيْدِي هَذَا مُحَمَّدٌ نَبِيُّكَ وَهَذَا عَلِيُّ ابْنُ عَمِّ نَبِيِّكَ وَهَذَا ابْنُ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ سِبْطَا نَبِيِّكَ، اَللّٰهُمَّ اَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ كَمَا اَنْزَلْتَهَا عَلٰى بَنِي إِسْرَائِيلَ؛ ای خدا و آقای من! این محمد پیامبر تو و این علی پسر عموی پیامبر تو و این دو حسن و حسین دو فرزند پیامبر تو هستند. خدایا! مائده ای از آسمان بر ما نازل کن! همان گونه که بر بنی اسرائیل نازل فرمودی.» پس غذایی برای آنها فراهم شد و علی علیه السلام گفت: این از کجا بوده؟ پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: ای ابوالحسن! بخور و سؤال نکن! خدا را شکر که نمریدم و خدا فرزندی را به ما مرحمت کرد، مانند مریم که «كَلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَوَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا»^۲؛ «هرگاه زکریا بر او در کنار محراب وارد می شد، نزد او رزقی را مشاهده می کرد.»

۷. همسر علی علیه السلام

از دیگر افتخارات فاطمه علیها السلام این است که پدری همچون رسول الله صلی الله علیه و آله و همسری همچون علی ابن ابی طالب علیه السلام داشت و اگر علی علیه السلام

۱. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۳۰.

۲. همان، ص ۷۳ و نیز ر.ک: همان، ص ۳۱، ۵۰.

بعد از آن فاطمه بلند شد و دو رکعت نماز گذارد و دستها را رو به آسمان برده،

فَاطِمَةَ يَنْفَعُ فِي مَاءِ مَوَاطِنَ أَيْسُرُ تِلْكَ الْمَوَاطِنُ
الْمَوْتُ وَالْقَبْرُ وَالْمِيزَانُ وَالْحَشْرُ وَالصَّرَاطُ
وَالْمُحَاسِبَةُ فَمَنْ رَضِيَتْ عَنْهُ ابْنَتِي فَاطِمَةَ
رَضِيَتْ عَنْهُ وَمَنْ رَضِيَتْ عَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ؛^۱
هر کس فاطمه دخترم را دوست بدارد،
او در بهشت با من خواهد بود و هر
کس او را دشمن دارد، در آتش است.
ای سلمان! محبت فاطمه در صد جا
سود می‌رساند که کمترین آن جاها
مرگ و قبر و میزان و حشر و صراط و
محاسبه اعمال است. پس هر کس دخترم
فاطمه از او راضی باشد، از او راضیم و هر
کس من از او راضی باشم، خداوند از او
راضی است.»

این گوشه‌ای از فضائل آن گوهر یکتا
بود که در این مقال به رشته تحریر در آمد و
باید در وصف آن حضرت گفت:

وصف تو بگذشت از قدر عقول

عقل در شرح شما شد بوالفضول

۱. اصول کافی، محمد بن یعقوب کلینی، با
ترجمه سید جواد مصطفوی، انتشارات علمیه
اسلامیه، ج ۲، کتاب الحجّة، باب مولد فاطمه
زهرا علیها السلام، ص ۳۶۰، ح ۱۰.

۲. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۵۷ و ۵۸.

۳. همان، ص ۲۵.

۴. بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۱۱۶.

نبود، هیچ همتایی برای فاطمه نبود تا با
او از دواج کند.^۱

در روایتی از رسول گرامی
اسلام صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «به
فاطمه چهار چیز در دنیا داده شده:
۱. پدری همچون من؛^۲ شوهری
همچون علی؛^۳ فرزندانمان همچون
حسن و حسین ...»^۴

بضعه سید بشرام ائمه غرر

کیست جز او که همسری باشه لافتی کند

۸. محبت فاطمه علیها السلام

حب و بغض معصومین علیهم السلام - که از
جمله آنها فاطمه زهرا علیها السلام می‌باشد - در
بسیاری از روایات مورد تأکید قرار گرفته
است؛ به طوری که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در
روایتی فرمودند: «خدایا! تو خود شاهد
باش که من دوستدار آن کسی هستم که آنها
را دوست بدارد و دشمنم با آنکه آنها را
دشمن می‌دارد.»^۱ اما به طور خصوص در
مورد محبت فاطمه علیها السلام روایتی نقل شده که
دلالت بر عظمت مقام آن بانوی یگانه
می‌کند.

سلمان روایت کرده که پیامبر صلی الله علیه و آله

فرمود: «مَنْ أَحَبَّ فَاطِمَةَ ابْنَتِي فَهَوَّ فِي الْجَنَّةِ
مَعِي وَمَنْ أَبْغَضَهَا فَهَوَّ فِي النَّارِ، يَا سَلْمَانَ حُبُّ